

BARNNS DELAKTIGHET I MÖTET MED SOCIALTJÄNSTEN

En studie om hur barns delaktighet skapas
i mötet med socialtjänstens öppenvård

Hur går det egentligen till när barn blir delaktiga i socialtjänstens arbete? Vad innebär det att komma till tals – och hur skapas delaktighet i praktiken?

I sin licentiatavhandling lyfter Annica Markström, doktorand vid Malmö universitet och utvecklingssekreterare i Malmö stad, barns egna röster och erfarenheter från insatser i socialtjänstens öppenvård.

I fokus står barnens delaktighet. Inte som princip, rättighet eller metod utan som något som görs tillsammans, i vardagliga möten mellan barn och familjebehandlare.

Hon förstod mig på ett sätt som inte många förstod mig... när jag inte ville något eller inte svarade på en fråga så respekterade hon och accepterade det.

– Billie (10 år), intervjuad i studien.

Öppenvården i skymundan – trots att det är där mycket händer

En stor del av det sociala arbetet med barn och deras familjer sker i socialtjänstens öppenvård. Där pågår insatser över tid: samtal, aktiviteter och familjebehandling.

Men jämfört med utredningsarbete eller institutionsvård är öppenvården förvånansvärt lite beforskad.

Markströms studie fyller därför ett viktigt kunskapsgap. Genom intervjuer med 11 barn i åldrarna 7–16 år och fokusgruppssamtal med 14 familjebehandlare, visar hon hur delaktighet formas i samspelet – och inte sällan omförhandlas längs vägen.

Foto: Pexels

Delaktighet är något man gör – tillsammans

I avhandlingen förstås delaktighet som något som sker i en relationell process mellan barn och vuxna över tid. Den är inte statisk, inte heller ett resultat av att följa rätt steg.

Barnen berättar om hur de i början kan vara avvaktande eller tysta, men att de successivt vågar mer – beroende på hur behandlaren agerar. Det handlar om att få utrymme, bli lyssnad på, men också om att behandlaren orkar vänta och läsa mellan raderna. Samtidigt visar studien att barn inte bara svarar på vuxnas initiativ – de gör också motstånd, växlar roller, styr samtal eller undviker dem. På så sätt bidrar barnen aktivt till att forma både innehållet i mötet och sin egen position i det.

Ramar, relationer och rollförväntningar

Delaktigheten påverkas av mycket mer än samtalsteknik. Studiens analys visar att delaktighet konstrueras i spänningsfält mellan:

- Ramarna för insatsen: syfte, mål, tidsramar
- Relationerna mellan barn och behandlare: tillit, jämlikhet, makt
- Föreställningar om barn: vad barn kan, vill eller bör göra

Barns initiativ att påverka eller styra mötet kan uppmuntras – men också regleras. Ibland anses de vara ett uttryck för mognad, ibland för motstånd. På så sätt blir delaktighet också en fråga om vilka sätt att vara barn som det ges utrymme för.

När barn kliver utanför ramen

Ett av de mest intressanta resultaten i studien handlar om barns aktörskap utanför det förväntade. Barnen berättar om hur de testar gränser, ställer motfrågor eller uttrycker sig på sätt som inte passar in i samtalsmallar. Detta sätt att agera kan vara ett sätt att skydda sig, att förhandla om villkor – eller att skapa mening i en situation där vuxna har tolkningsföreträde. För behandlarna innebär detta ett dilemma: Hur tolkar man barns tystnad eller motstånd? Hur vet man när det är ett uttryck för delaktighet – och när det är något annat?

Vad betyder detta för praktiken?

Markström argumenterar för att barns delaktighet behöver förstås som något som sker i en praktisk verklighet, inte bara som ett mål i styrdokument. Det kräver:

- Tålmod, lyhördhet och närvaro i mötet
- Kunskap om barns olika sätt att uttrycka sig
- Reflektion kring makt, roller och ramar
- Tid för relationsskapande

Och kanske framför allt: en vilja att se barnet inte bara som mottagare av insatser, utan som medskapare av dem.

Foto: Unsplash

"Barn är inte bara delaktiga när de svarar på rätt sätt. De är det också när de styr om samtalet, undviker frågor eller testar gränser. Det är där vi behöver lyssna."

– Annica Markström, forskare

LÄS MER OM STUDIEN

forskarsholanfys.se/delaktighet

KONTAKTUPPGIFTER

annica.markstrom@malmo.se
info@forskarsholanfys.se